

A RENDSZERVÁLTOZÁST KÖVETŐEN MEGSZÜNTETETT KATONAI OBJEKTUMOK, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL BUDAPESTRE

BÁRSONY RÓBERT

ON THE MILITARY FACILITIES IN BUDAPEST ABANDONED AFTER THE SYSTEM CHANGE

Due to social and economic changes at the end of the 20th century the structure of the Hungarian Defense Forces and the number of its functioning barracks have changed significantly. Garrisons in Budapest were abandoned after quick decisions leaving behind established infrastructure and buildings which have been disused and dilapidated even up to this day.

We have to look for ways to utilise disused facilities and decrease the environmental damage still detectable around these areas today. I visited the areas with disused barracks all over the country including Budapest during my several year long research and analysed my experiences. One aspect of my analysis is the way the barracks have been utilised and where within the area the facilities are situated.

Also, I describe past and present difficulties regarding the utilising of the facilities. Most districts had no agenda for the utilization of the barracks or were not in a position to make decisions. Local governments had no sufficient funds for guarding, maintenance and environmental damage control of the facilities. I conclude that one aspect of sustainability would be rebuilding and utilising the disused facilities.

BEVEZETÉS

A rendszerváltozás előtti fővárosi laktanyákat a „Budapest település-morfológiája” című könyv részletesen ismerteti (CSAPÓ – LENNER 2015). Az azt követő időszokról jelen tanulmányba is kívánczok pár idézet belőle, hisz más hasonlóan összeszedett és teljes körű leírás e vonatkozásban nem volt olvasható, ezért ez a könyv jelentős hiányt pótol.

A rendszerváltozást követően a Magyar Honvédség és annak szerkezete, helyőrségei jelentősen megváltoztak. Laktanyák sorát szüntették meg Budapesten, aminek következtében jelentős infrastruktúrahagyaték és kármentesíthető objektumok maradtak hátra, mindez az amúgy is terhelt környezeti állapotunkat rontja a fővárosban.

1. AZ 1990-ES ÉVEKET KÖVETŐ LEÉPÍTÉSEK FOLYAMATA

Jelentős mértékű és sorozatos létszámleépítésre került sor az 1990-es évektől a haderőreformok és átalakítások folyamán, ami katonai objektumok sorának bezárását is hozta magával. A 1994. évi parlamenti választásokat követően az új

kormány a Magyar Honvédség további leépítését célozta meg a programjában. A honvédség átalakítását a NATO-hoz történő csatlakozás szándéka meggyorsította. Még kisebb és ütőképesebb haderőt akartak létrehozni abból az okból kifolyólag, hogy a honvédség nagysága, haderőnemi és fegyvernemi összetétele továbbra sem állt összhangban az újonnan megfogalmazott feladatrendszerrel és a költségvetési lehetőségekkel. Kritikussá vált a technikai amortizáció következtében előregedett haditechnikai eszközök, valamint az anyagi készletek és az objektumok helyzete is.

A haderő mérete, felépítése és működése nem felelt meg az akkori kockázati követelményeknek, a nemzetgazdaság pedig nem rendelkezett elegendő forrásokkal a honvédség fejlesztését illetőleg. Az ország teherbíró képessége csak egy kisebb, de hatékonyabb honvédség létrehozását tette lehetővé, amivel a NATO katonai szervezetébe tudtunk integrálódni.

Vegyes rendszerű szerződéses és sorozott katonákból álló haderő jött létre az eddigi kötelező katonai szolgálaton alapuló reguláris hadsereg után. A szerződéses katonák létszámának növekedésével nőtt a honvédség professzionális jellege. 1999-ben tagja lett a NATO-nak Magyarország. Újra kellett fogalmazni a haza védelmére vonatkozó alapelveket, melyekben meg kellett teremteni a NATO-hoz tartozás jogi és szervezeti feltételeit, ami jó alkalmat adott az évek óta halogatott fejlesztéseknek is. Ezt a célt szolgálta a Magyar Honvédség 10 évre szóló teljes stratégiai felülvizsgálata, amit 1999. 10. 28-án rendeltek el. Az USA-t ért terrortámadás (2001. 09. 11.) és az azt kövöző válaszlépések Afganisztán és Irak felé a magyar kormányt is cselekvésre készítették. Az USA által szervezett koalíciós haderőbe Magyarország Afganisztán esetében egy egészségügyi csoportot szervezett, ezek után harcbiztosító erőket biztosított. Egy szállító zászlóaljat pedig az Irakban zajló háborúhoz ajánlott fel. A tagállamok a terrorfenyegetést, illetve a terrorizmust emelték a legfontosabb leküzdendő ellenség szintjére. Ehhez 2003-ban Magyarországon is a honvédség újabb teljes körű átvilágítása vált szükségessé.

A haderő-átalakítások hatalmas összegekbe kerültek és közben a Magyar Honvédség felélte tartalék készleteit. A csökkentések következtében a vidéki helyőrségek többségét gyors döntésekkel leépítették, sok esetben máig hasznosítatlan és kármentesítetlen területeket, hatalmas infrastruktúra hagyatékot hagyva hátra. A 2002. évi választásokat követően hivatalba lépő új kormány újabb védelmi felülvizsgálat elindítását tűzte napirendre. A vezetési rendszerben tervezett átalakítások mellett cél volt az erőforrások közötti összhang hiányának és az anyagi eszközök célszerűtlen felhasználásának megszüntetése. 2004. évben a hadkötelezettség felfüggesztésére került sor és megvalósult az önkéntes hivatásos hadsereg létrehozása. A határőrséget beolvasztották a rendőrség állományába, aminek a problematikája napjainkban erősödött fel igazán. Jelenleg a korábbi évtizedek során végrehajtott folyamatos leépítések következtében helyenként működésképtelenné vált haderő erőteljes fejlesztése lett aktuális. Jól ismert tény, hogy mindaddig, amíg a fenyegetettség

érzése nem jelentős, a védelem iránti kereslet jelentéktelen, gyakran nulla. Abban a pillanatban viszont, amikor egy közösség tagjai úgy érzik, hogy a fenyegetettség fokozódik, egyből az előzőekhez képest ugrásszerű kereslet támad e kollektív jószág iránt. A migrációs kihívások következtében az állampolgárok számára is érzékelhetően jelentősen felértékelődött a védelmi szertor fejlesztésére való igény és törekvés. Elindult a Zrínyi 2026 elnevezésű honvédelmi, haderő-fejlesztési program.

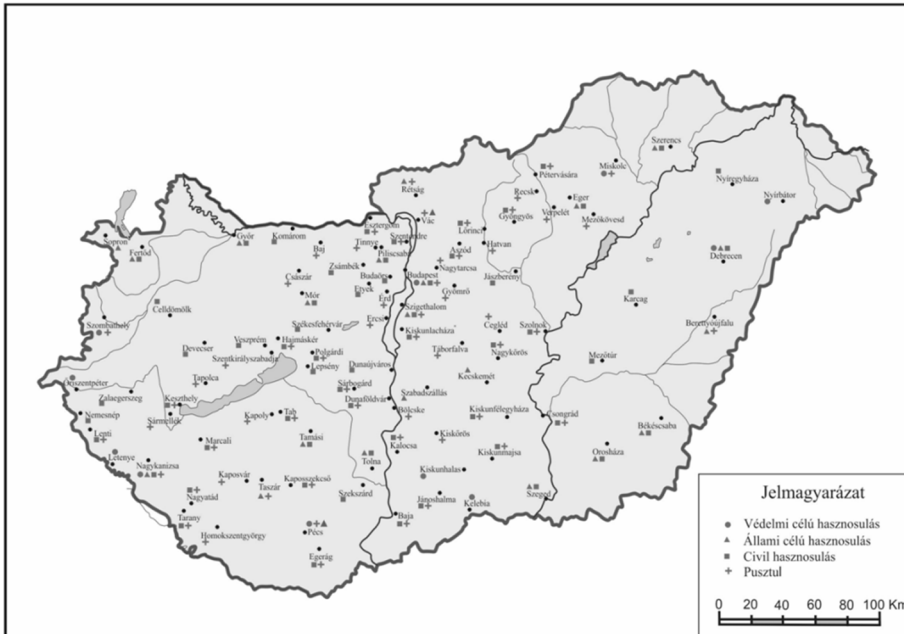
2. A FELSZÁMOLT KATONAI LAKTANYÁK HELYZETE ORSZÁGOSAN

A több évtizedes leépítések után a volt katonai objektumok esetén a hasznosíthatóság egyik célszerű lehetősége, hogy az Magyarország biztonságához kapcsolódjon. A volt katonai objektumok barnamezős területek. Az elhagyott laktanyák revitalizációja közben sok laktanya új funkciót kapott. *„A funkcióváltás sok esetben a teljes épületállomány lebontásával járt. Így lett a Kinizsi-, a Hegyháti úti szovjet- és a Budai-Nagy Antal laktanya helyén lakótelep, illetve lakópark, a Dobó István laktanya helyén ipari park. Más esetben a funkcióváltás nem járt bontással, hanem felhasználták az épületeket, vagy egy részüket. A loft jellegű szerepkörváltások egy részénél gyökeresen más funkció lett kialakítva, míg más részüknél a laktanya helyett más, de a honvédelemhez, vagy a rendvédelemhez kötődő funkciót kaptak az épületek, a terület” (CSAPÓ - LENNER 2015. p. 228.).*

A kutatás első fázisaként a barnamezők speciális szegmensét, a volt szovjet és magyar katonai objektumok sorát, valamint néhány volt határőr laktanyát tekintettük át a laktanya bejárások közben. Nem megyéről-megyére haladtunk, hanem ad' hoc szervezett útjaink során, ezeket a településeket egyből térképen is megjelöltük. Több településre évek múltán visszatérve már más állapotokat tapasztaltunk, ami a korábbi felméréseink korrekcióját kívánta meg.

A kutatások során a migrációs kérdés jelentős aktuálissá válásával pedig az eredetileg csupán környezetvédelmi vizsgálódást tovább bővítettük abban a tekintetben, hogy mire lehetne hasznosítani ezeket a társadalom által elhanyagolt létesítményeket. Hazánkban 137 bezárt laktanyát találtunk. Ebből 16 a fővárosban (11,7%), 34 a megyei jogú városokban (24,8%), 69 városokban (50,3%) 18 pedig a falvakban volt (1. ábra). A megszüntetett laktanyák területi eloszlása egyenetlen. A Duna-Tisza közén és a főváros környékén jóval sűrűbben helyezkednek el, mint a Tiszántúlon, vagy az Észak-Dunántúlon. A vizsgált laktanyák közel kétharmada (86 db) a települések szélén, harmada (51 db) a települések belső részein helyezkedett el.

1. ábra: A megszüntetett laktanyák hasznosulása
 Figure 1. The utilization of disused barracks



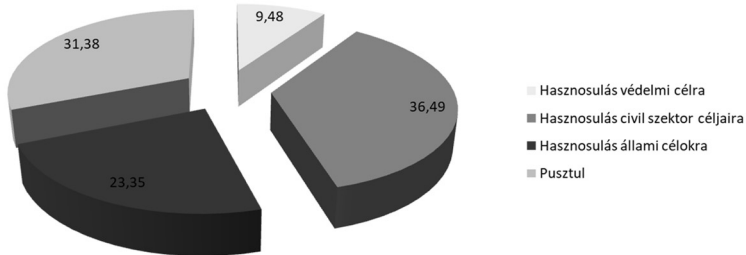
Forrás: saját felmérés és bejárás alapján, saját szerkesztés

A laktanyák közül 94 db (68,6%) hasznosult egészében, vagy részlegesen. A belterületeken, belváros közeli helyeken létesült laktanyák nagyobb arányban hasznosultak (82,4%), mint a város, vagy település szélén, vagy a településen kívül elhelyezkedők (48,8%). Ez azzal magyarázható, hogy a környezet rendezettsége, az infrastrukturális ellátottság és a gazdasági helyzet a településen belül fejlettebb, de leginkább azzal, hogy ott értékesebbek a területek. Sajnálatosan azonban a laktanyák közül csaknem minden harmadik (43 db 31,4%) mind a mai napig nem hasznosult, kihasználatlanul áll és folyamatosan pusztul. Érdekes, hogy a nem hasznosult laktanyák többsége (24 db) a Dunántúlon van, míg a Tiszántúlon lévő objektumok közül mindössze kettő, Észak-Magyarországon pedig csak hét nem hasznosult.

A hasznosult laktanyák közül katonai, védelmi funkciója maradt 13 laktanyának (9,5%), ám többnyire nem ugyanaz, ami korábban volt. Összesen 81 laktanyát hasznosítottak más célra. Közülük 32 objektumot (23,4%) valamilyen állami és ötvenet (36,5%) különböző civil szektor számára (2. ábra). A laktanyák közül a legtöbbet ipari park, lakópark kialakítására, valamint kereskedelmi és kulturális célokra hasznosítottak. Jóval kevesebb egykori laktanya kapott szociális, sport és idegenforgalmi szerepköröket. Gyakori az is, hogy a korábbi laktanyák helyén több, különböző funkciójú területet, épületeket alakítottak ki. A civil szektor céljaira hasznosult laktanyák nem teljes területe lett

hasznosítva. Ettől függetlenül a civil célú hasznosulás némiképp kompenzálta a korábbi – állam által fenntartott laktanyai munkahelyek elvesztését.

2. ábra: A megszüntetett laktanyák hasznosulásának megoszlása (%)
Figure 2. The utilization of disused barracks (%)



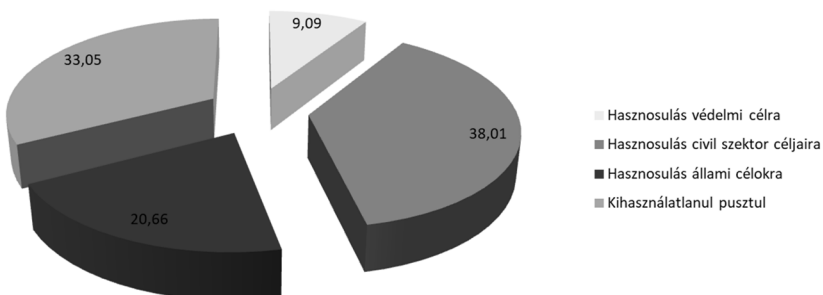
Forrás: saját szerkesztés

2.1. A VIDÉKI LAKTANYÁK HELYZETE

A bezárt laktanyák közül 121 db volt vidéken, közülük 103 a városokban és 18 a falvakban. A települések belsőbb részében helyezkedett el a laktanyák 30,5 százaléka (37 db), nagyobb részük (84 db, 69,5%) azonban a települések belterületének a szélén, vagy azok külterületén volt. A beépített terület belső részében volt egykori laktanyák jóval nagyobb arányban (86,5%) hasznosultak, mint a belterület peremén, vagy a külterületen lévők (25,0%).

A vidéki laktanyák kétharmada hasznosult, egyharmada pedig napjainkban is gazdátlanul áll és pusztul (3. ábra). A laktanyák közül 11 db (9,1%) továbbra is védelmi, vagy katonai szerepkörű, 45 db (38,0%) civil, 25 db pedig (20,7%) állami célokra hasznosult. A laktanyák közül sok több célra is hasznosult. Viszonylag sok katonai objektum kapott ipari parki-, lakóparki- és kereskedelmi funkciót, míg a szociális-, sport- és idegenforgalmi- szerepkörök ritkábbak.

3. ábra: A megszüntetett laktanyák hasznosulásának megoszlása (%)
Figure 3. The proportion of utilization of disused barracks (%)



Forrás: saját felmérés alapján, saját szerkesztés

2.2. A FŐVÁROSI LAKTANYÁK SORSA

Budapest területén 16 megszüntetett katonai objektum van, a legtöbb a IV., a XI., a XIII., a XV. és a XXII. kerületben (4. ábra). Annak ellenére, hogy mindegyik a főváros közigazgatási határán belül van, többségük nagyon kedvező helyen, mégsem hasznosult mindegyik, pedig a terület, ahol elhelyezkednek, nagyon értékes. A 16 laktanyából kettő védelmi-hadászati célokra hasznosult, további hét más célokra hasznosult teljes egészében, ugyanakkor hat csak részben hasznosult, míg közülük egy teljes egészében rozsdaoövet mind a mai napig.

4. ábra: Megszüntetett laktanyák Budapesten
Figure 4. Abandoned garrisons in Budapest



Forrás: saját szerkesztés

Két egykori laktanyát védelmi célokra hasznosítottak. Az egyik a X. kerületben a Zách utcai MH 1. Logisztikai Támogató Dandár, ahova a honvédség kiköltözése után az objektum funkcióváltásaként egyből a TEK költözött be, de egy honvéd tábornoki ruházati bolt is üzemel benne (1. kép). A másik, az Angyalföldön (XIII. ker.) lévő Szabolcs utcai volt szovjet laktanya, ahová az MH

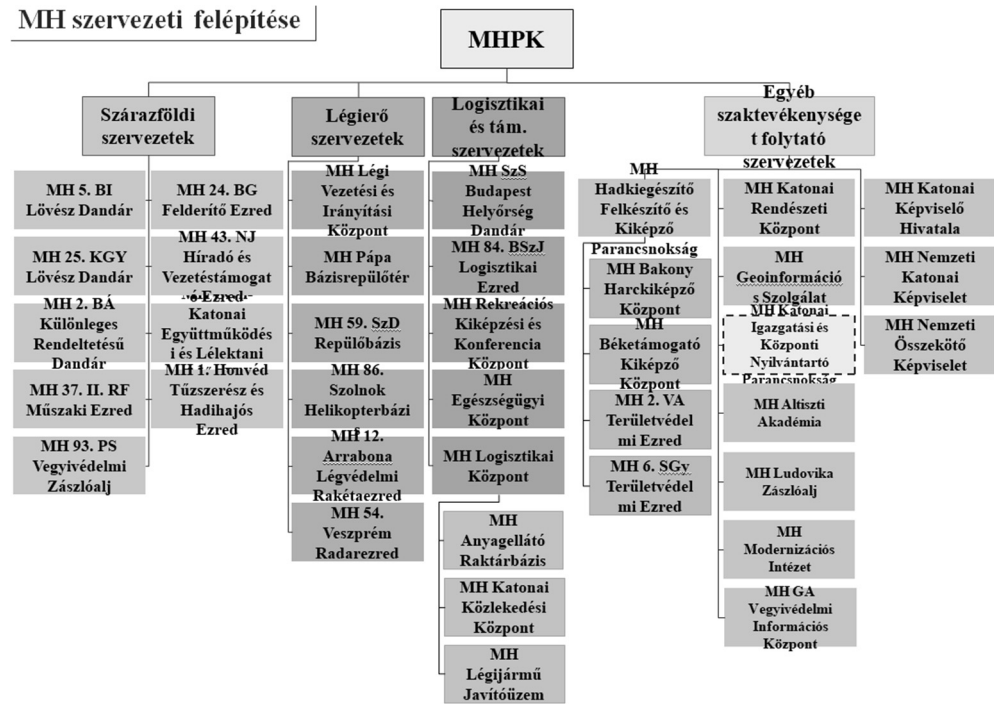
Anyagellátó Raktárbázis Parancsnokság élelmezési és ruházati raktárai települtek.

1. kép: Budapest, Zách utcai laktanya
 Picture 1. Garrison in Zách str., Budapest



Forrás: saját fotó

5. ábra: MH szervezeti felépítése
 Figure 5. Organigram of MoD



Forrás: MH KIK NYP alapján saját szerkesztés

A közelmúltban szétválasztásra került a honvédség irányítása (HM) és vezetése (5. ábra). A katonai szervezetek vezetését a Magyar Honvédség parancsnoka valósítja meg (BENKŐ 2019). A leépítések és átszervezések után működő laktanyát elvértve találhatunk Budapest területén. Napjainkban összesen 268, 9 hektáron, a főváros területének 0, 5 százalékán található honvédségi-rendvédelmi területek, melyeknek több mint harmada jelenleg hasznosítatlan rozsdaoveget”(CSAPÓ – LENNER 2015).

Nem védelmi célokra, de teljesen hasznosult hét volt katonai laktanya. Közülük az Angyalföldi (XIII. ker.) Madridi úton volt 150. Közlekedési Műszaki dandárparancsnokság területén ma hajléktalanszálló, és autójavító található. Angyalföldön (XIII. ker.) a Fáy utcában volt a 161 számú Általános Műszaki Zászlóalj, melynek területén a Kodolányi János Egyetem, Kínai Kereskedelmi és Információs Központ, étterem és szálloda, áruház és üzletek üzemelnek már sok-sok éve. Itt a társadalmi igény és a pénz megvolt a hasznosításra, mivel a laktanya területe a közintézményi övezeten belül fekszik (2. kép).

2. kép: A Fáy utcai volt laktanya
Picture 2. Ex-barracks in Fáy Street



Forrás: saját fotó

Óbudán (III. ker.) a Bóbita utcában lévő volt szovjet laktanya helyén a Magyar Országos Levéltár, a Gábor Dénes Főiskola Informatikai Alkalmazások Intézete

található. A tiszti lakóházból lakások lettek, a garázssor és műhely helyén pedig modern lakópark épült. A XV. kerületben, Rákospalotán volt a szovjetek egyik kommunikációs alakulata. Helyére a Pólus Center épült, a tiszti lakásokat felújították, a volt laktanya kerítése már csak elvétve látható. A szovjet Déli Hadseregcsoport Főparancsnoksága működött Mátyásföldön (XIV. ker.). A terület teljesen hasznosult, a Budapesti Gazdasági Egyetem külkereskedelmi kara, kollégiuma, az Erzsébet-ligeti Színház, egy uszoda és egy lakópark létesült a helyén. Újbudán (XI. ker. Kőérberki u. 37.) a volt Vasvári Pál laktanyában az MH 11. Duna Légvédelmi Rakétadandárja működött. A területre a Vasvári Ipari park, kamionparkoló, töltőállomás étkezde, tornaterem, munkásszálló, hulladéklerakó és lőtér települt. Ugyancsak Újbudán (XI. ker. Daróczi u. 5.) volt az MH Ruházati Ellátó Központja. Az egykori objektum helyére a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központja, Levéltár és a Nemzeti Örökségvédelmi Fejlesztési Nonprofit Kft. települt.

Öt egykori laktanya kisebb-nagyobb részben hasznosult, de területük egy része ma is rozsdáövezet. Újpest (IV. ker. Külső Váci út 133.) szélén volt a Dobó István laktanya. Városszéli mivolta ellenére a terület nagy része hasznosult, ipari üzemek települtek (Login Business Park Kft. húszüzem, Hidraulika és Szűréstechikai Kft., szállítmányozó cég) egy kisebb lakótelep is felépült (3. kép). A terület kisebb részén a legénységi épületek még mindig üresen állnak és pusztulnak. Közlekedő utakon a terület szabadon átjárható.

3. kép: Budapest, IV. ker. Újpest – Székesdűlő/Ezred utca, Dobó István laktanya
Picture 3. Dobó István garrison, Budapest, 4th district, Székesdűlő, Ezred str.



Forrás: saját fotó

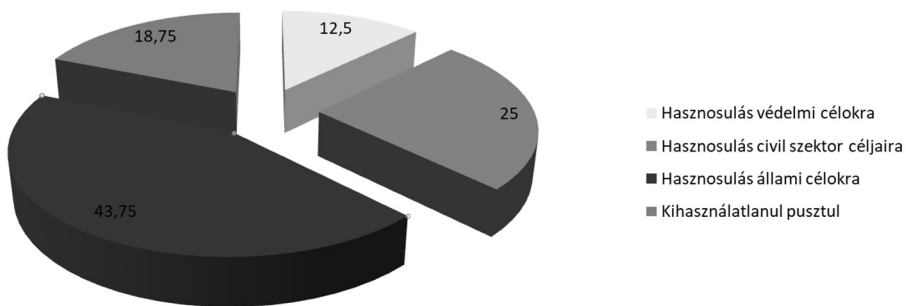
Pasaréten (II. ker. Hűvösvölgyi út) állt a HM III. objektuma. A 12,7 hektáros területen OTP és UPC székház, Közbeszerzési Hatóság, a honvédség által 2009-ben eladott főépületi ingatlanból pedig - felújítás után - az Akadémia Park Officium Irodaház jött létre. A többi terület nagy része elhanyagolt, gazos. A budafoki (XXII. ker.) volt MH Hárosi laktanya nagy része kihasználatlanul pusztul, egy műszaki vizsgabázis és autójavító cég települt egy barakképületbe.

Pestújhelyen (XV. ker.) az Őrjárat utca 1-5. szám alatt volt a szovjetek katonai kórháza. Az 1991-ig működő tiszti kórház területén lévő épületek felújítása és a hasznosítása még várat magára. Jelenleg pár épületben a Dr. Vass László Egészségügyi Intézmény járóbeteg szakellátó, tüdőszűrő állomás és gyógyszertár van. A terület egy részére kínai gyógyközpontot terveznek. Az épületeknek viszont nagy része üresen áll és pusztul. A budatétényi (XXII. ker.) volt szovjet laktanyában, az épületek egy részében a katasztrófavédelem kezelésében lévő raktárak vannak, de a többi épület és terület még nem hasznosult.

Kettő volt laktanya mind a mai napig pusztuló rozsdaovezetként éktelenkedik a fővárosban. Az egyik az újpesti (IV. ker. Külső Váci út 119.) egykori Petőfi Sándor laktanya, a kerület szélén, melynek egyik részét elbontották, de nincs semmi a helyén, másik részén a volt katonai épületek üresen állnak. A Ferencvárosban (IX. ker.) volt a Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola. A jó állapotú épületeket 2008-ban áron alul értékesítették, majd lebontották és az üres telek azóta is kihasználatlan.

Összességében tehát Budapest egykori laktanyáinak 12,5 százaléka védelmi/hadászati, 25,0 százalékát a civil szektor, 43,8 százalékát az állam hasznosította és 18,8 százaléka nem hasznosult (6. ábra). Feltűnő, hogy mennyivel több a fővárosban az állam által hasznosított laktanyák aránya, mint vidéken. Itt a laktanyáknál magas a kulturális, kereskedelmi és szociális célokra történt hasznosítás, és nagyon kevés laktanya helyén vannak lakások.

6. ábra: A megszüntetett laktanyák hasznosulásának megoszlása (%)
Figure 6. The proportion of utilization of disused barracks (%)



Forrás: saját szerkesztés

2.3. LEHETŐSÉGEK A BUDAPESTI LAKTANYÁK TOVÁBBI HASZNOSÍTÁSÁRA

A még teljesen, vagy részben hasznosítatlan egykori laktanyáknak a hasznosítása az adott kerületek számára új terület térnyerési erőforrást jelent, hiszen jó

helyen fekszenek, így hasznosíthatóak értékes ingatlanok számára. Az itteni barnamezők - tartós újrahásznosítása fontos városfejlesztési feladat.

Napjainkban új kihívásokkal kell szembenéznünk a növekvő számú terrorcselekmények, a migrációs válsághelyzet révén. A vízhiány, háborús konfliktusok, a termőföld erejének kimerülése, sivatagosodás következtében fellépő áradások menekülésre készítetik az embereket. A növekvő környezeti és gazdasági nyomás eredőjeként tömeges népvándorlás alakult ki, még fegyveres konfliktusok nélkül is. Az elmúlt évek során számtalan nagy félelmet kiváltó, média által is leköszölt, sok áldozattal járó terrortámadásra került sor földrészünkön. Egyre hangsúlyosabbá válik a biztonság szubjektív felfogása.

A hasznosítás másik lehetőségeként a védelmi szektor létszámnövelése céljából felvetődött bennem a jelenleg objektumok nélküli nemzetőr egységek kérdése, akiknek szerepe lehetne e szektor egyes elemeinek erősítésében. A honvédség mintegy 4800 fős létszámhiánnyal küzd (TÓTH 2019).

A jelenlegi, Magyarország fegyveres testületeinek részét nem képező Nemzetőrség felkarolása sokakban jogos ellenérzést vált ki a rendfokozati és életkori anomáliák miatt. A mostani struktúrájukkal és állományukkal erre nem alkalmasak, de ha valóban úgy gondoljuk, hogy a haza védelme nemzeti ügy, akkor a fejlődő tartalékos rendszeren kívül sok elhalt kezdeményezés után, megfelelő politikai akarat mellett - megvalósulhat az integrációjuk a Honvédséggel. Véleményem szerint fegyveres erőink létszámát, - országunk biztonságá érdekében - jelentősen kellene megnövelni.

A létszámnövelést elsődlegesen önkéntesek toborzásával és új katonai szervezetek létrehozásával kellene megoldani. A nemzetőrség megalakítása csak a fegyveres erők (és rendvédelmi szervek) egészének összefüggésében vizsgálható kérdés (SZIGETI 2001). A toborzás halad, de mindez gyorsítható lenne, ha olyan humán erőforrásokat is igénybe vennénk, akik a jelenlegi rendvédelmi szervezetekbe nem akarnak, vagy tudnak belépni, de a Nemzetőrségnek tagjai. Köztudott, a Nemzetőrség felállítása - történelmünk során többször is - krízishelyzetekben jött létre. Így 1956-ban is! (SÁRI 1998).

Mivel komolyabb irodával, épülettel jelenleg nem rendelkeznek, így részükre hagyománytiszteletből a komoly 56-os múlttal rendelkező volt Kilián György laktanya is biztosítható lenne - ahol most irodák találhatóak - a Corvin negyed közelében a Ferencvárosban. Ide és a közeli Corvin közbe amúgy is rendszeresen járnak koszorúzni és megemlékezéseket tartani az ott lévő emléktáblához, ráadásul itt is alakult meg 1956. október 31-én a Nemzetőrség (4. kép).

4. kép: Emléktábla
Picture 4. Memorial table



Forrás: saját fotó

Összegzés

A 21. század elején a fegyveres erőkkel szemben támasztott követelményként a társadalomban egyre erősebben megfogalmazódik a környezetterhelés csökkentésére, a környezetbarát technológiák kifejlesztésére és alkalmazására való igény.

A Magyar Honvédségnek a jövőben törekednie kell olyan technológiai eljárások kidolgozására, bevezetésére és olyan eszközök, anyagok rendszeresítésére, amelyekkel a felhasznált veszélyes anyagok és a keletkező inkurrens anyagok, veszélyes hulladék mennyisége minimális szintre szorítható. A szovjet csapatok a II. világháború során és az 1950-es évek elején szállták meg az országot, és 1991-ben távoztak. A Magyar Honvédség alakulatainak a zöme a 2000-es évek elején szűnt meg. A rövid idő alatt bekövetkező és egyszerre történő leépítés az ingatlanpiaci árakat a kínálat megnövekedése miatt levitte, így a kereslet csekély volt.

A területek hasznosítása vonatkozásában az önkormányzatok akkor voltak hatékonyak, ha a helyi közösség jó ötleteket vetett fel, vagy a terület fekvése (központi, perem) és a vállalkozók, önkormányzatok tőkeerőssége ezt a folyamatot erősítette. *„Voltaképpen, a laktanyák megszerzése és az ehhez szükséges befektetés olyan nehezen likvidálható vagyonhoz juttatta az önkormányzatokat, amelyet végül csak igen nagy nehézségekkel (ha egyáltalán)*

voltak képesek gazdaság- vagy településfejlesztési célok szolgálatába állítani.”(DANNERT et. al 2015. p. 39.).

Ezeknek a fontos környezetvédelmi és nemzetbiztonsági kérdéseket is hordozó problémáknak a rendezése a HM védelmi célú költségvetését nem terhelő anyagi háttér megteremtésével és célzott költségvetési források biztosításával valósítható meg, ami Kormánylépések megtételét igényli. Megengedhetetlen, hogy szép és műemlékjellegű laktanyákat feltételezhetően ingatlanspekuláció céljából földig romboljanak, majd évtizedeken keresztül a romokat szinte „szőnyegbombázott” területként úgy hagyjanak, mint azt a Ferencvárosban, az Üllői út 133. alatt tették a volt Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola esetén. „Újra hasznosítani az örökséget, azt is jelenti, hogy értelmet adunk az épületeknek” (MÉSZÁROS 2019. p. 132.).

Az 5. kép bal oldalán látható, hogy nézett ki az objektum egy része 1987-ben. A jobb oldali kép a mai állapotot mutatja, mely alapján elgondolkodtató, hogy a természet teljesen visszavette az egész területet és a kis kőmaradványon kívül, már nyoma sincs a volt tetszetős épületekből álló főiskolának.

5. kép: Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola
Picture 5. „Bolyai János” Military Politechnic College



Forrás: saját fotó

Megállapítható, hogy a mai magyar társadalom és politika helyenként felelőtlenül bánt a korábbi budapesti katonai infrastruktúrák többségével, mert éveken át hagyták veszendőbe menni azokat (6. 7. kép). A kerületeknek nem volt elég pénzük a komplexumok őrzésére, állagmegóvására és környezeti kármentesítésére. Minden alkalmat meg kell ragadni annak hangsúlyozása céljából, hogy a megszüntetett laktanyák esetében a társadalomnak és a döntéshozóknak keresni kell azokat a lehetőségeket, melyek a hátrahagyott objektumok hasznosíthatósága lehetőségére mutatnak és az ott máig fellelhető környezeti károk csökkentésére irányulnak. Budapest vonatkozásában - az országos helyzetnek megfelelően - bőven vannak kiaknázatlanul romló épületek, amiket a kerületek hasznosíthatnának. Mindenfelé építkezések zajlanak a fővárosban, ahol rendszeresen találnak hatástalanított robbanóeszközöket. Nem

ártana a bezárt katonai objektumok is alaposan átvizsgálni és a területeket akár ideiglenesen parkosítási céllal hasznosítani.

6. kép: Budafok Hárosi laktanya bal oldalt, Pasarét HM III. objektum jobb oldalt
 Picture 6. Garrison in Budafok-Háros on the left, HM III. Object in Pasarét on the right



Forrás: saját fotó

7. kép: Pestújhely orosz kórház (bal oldal), Újpest, Petőfi Sándor laktanya (jobb oldal)

Picture 7. Military hospital Pestújhely (on the left) Petőfi Sándor garrison Újpest (on the right)



Forrás: saját fotó

Látni kell, hogy a meglévő objektumok hasznosítása mindenképpen olcsóbb megoldást jelentene, mint újak megépítése. A fenntarthatóság egyik aspektusa lehet, ha a volt laktanyákat meg lehetne újítani és kihasználni. A területeket tovább nem szabad pusztulni hagyni, mert mentesítetlenül szennyezik a környezetet, éppen ezért is a „gazdaságon kívül rekedt hatásokat, az ún. externáliákat be kell vonni a gazdasági elszámolásokba” (KEREKES et. al 2003).

A talajszennyezések az ivóvizet is károsan befolyásolják. „Az ivóvíz minőségi paramétereinek törvényekkel és kormányrendeletekkel szabályozott fizikai,

kémiai és biológiai határértékeknek meg kell felelni. Nem véletlenül, hisz az emberi életműködéséhez szükséges és elengedhetetlen „termékről” van szó” (KALUZSA et. al 2018).

Az „ökotudatos viselkedés lényegesen különbözik a fogyasztói társadalomban elfogadott és jutalmazott magatartástól és viselkedéstől” (BRYs et. al 2015).

Ennek részletes elméleti és gyakorlati kifejtése egy következő írás témája lesz majd. A jelenleg elhanyagolt területek minden oldal felújítása után viszont hasznosíthatóak lennének. Erre vannak szép példák Budapesten és ennek tapasztalatait valamennyi objektumra ki kell terjeszteni.

IRODALOM

- BENKŐ T.** (2019): A Magyar Honvédség jelene és jövője. Hadtudomány, Budapest, 1-2. sz. 155. p.
- BRYs Z. - HARANGOZÓ J. - SZARVAS H.** (2015): Közösségi részvétel a Fenntartható Fejlődésben. *Lege Artis Medicinae* 25. évfolyam 11-12 szám, 534. p.
- CSAPÓ T. - LENNER T.** (2015): Budapest településmorfológiája. Savaria University Press, Szombathely, pp. 228-229.
- DANNERT É. - PIRISI G.** (2016): Demilitarizálódó kisvárosok – a katonai barnamezők hasznosításának helyi sikerei és kudarcai. Területfejlesztés és innováció 10. évf. 2. sz. Pécs, pp. 18-39.
- KALUZSA A. - KUTI R. - BEREK T.** (2018): Biztonsági szempontok a vízellátásban. *Műszaki Katonai Közöny* XXVIII. évfolyam, 2018. 2. szám, Budapest, 308. p.
- KEREKES S. - SZLÁVIK J.** (2003): A környezeti menedzsment közgazdasági eszközei. KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft, Budapest, 81. p.
- MÉSZÁROS B.** (2019): Műemléki épületek hasznosítása és fenntarthatósága Kőszeg város példáján. *Településföldrajzi Tanulmányok*, Szombathely, 132. p.
- SÁRI K.** (1998): Ezredesként a forradalomban. Márton András nyugállományú honvéd altábornagy életútja. Honvéd Kiadó, Budapest, 48. p.
- SZIGETIL.** (2001): A nemzetőrség létrehozásának lehetséges útjai. A nemzetőrség megalakításával összefüggő kérdések. HM Társadalmi Kapcsolatok és Kulturális Főosztály, Budapest, 11. p.
- TÓTH I.** (2019): Honvédség és a társadalom – a forrás, amiből merítünk. *Honvédségi Szemle*, Budapest, 132. p.